

25. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія] / І. Д. Фаріон. – Вид. 3-тє, доп. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. – 332 с.

26. Шевельов Юрій. Українська мова в першій половині ХХ століття (1900 – 1941). Стан і статус / Юрій Шевельов. – К. : Сучасність, 1987. – 295 с.

Предлагаемая статья посвящена исследованию реализации языковой нормы в письмах украинских мастеров слова послевоенного сталинизма, хрущевской оттепели, брежневского застоя, истоков украинской независимости, очерков аномативных языковых проявлений в эпистолярной украинской речи второй половины двадцатого столетия.

Ключевые слова: *языковая норма, речь, эпистолярный стиль, литературный язык, язык эпохи.*

The article focuses on the study of realization of language norm in the correspondence contexts of Ukrainian artists of word in the periods of post-war Stalinism, Khrushchev Thaw, Brezhnev's stagnation and during the first stages of the development of Ukrainian independence. The review of abnormal language manifestations in epistolary Ukrainian speech of the second half of the 20th century is presented in the article.

Key words: *language norm, speech, epistolary style, literary language, language of the epoch.*

УДК 377.8.016:821.161.2:371.333

Бабійчук Т.В.,

кандидат педагогічних наук,

КЗ “Бердичівський педагогічний коледж”

ДУМАЙМО ПРО ВЕЛИКЕ З ОЛЕСЕМ ГОНЧАРОМ: АБО КНИГИ ЛЮДИНИ, ЯКА ТОРУВАЛА ШЛЯХ УКРАЇНСЬКОМУ ВІДРОДЖЕННЮ, У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Актуалізовано питання затребуваності творчості О. Гончара в студентській аудиторії. Представлено відомого світу майстра слова як громадянина, патріота, людину відповідальну і діяльну. Запропоновано кілька ефективних і цікавих для сучасної молоді форм позанавчальної роботи за творами письменника, зокрема таких, як науково-практична конференція, театральна вітальня, конкурс на

кращу міні-сцену та конкурс буктрейлерів. У додатках подано зразки окремих робіт.

Ключові слова: *Олесь Гончар, сучасність, людина, Україна, світ, духовне відродження.*

Україна сьогодні буде Новою українською школою, з якої повинна вийти молодь, озброєна відповідними компетентностями, молодь, котра має осмислену систему духовних цінностей. Твори Олесь Гончара, і це не раз перевірено практикою, допомагають юнакам і дівчатам свідомо сформувати ціннісні орієнтації, передовсім патріотичні.

Коли літературознавці сказали вагоме слово про О. Гончара (маємо на увазі роботи таких авторів, як Ю. Барабаш, Т. Бронзенко, М. Возна, В. Галацька, О. Галич, Я. Гоян, М. Гуменний, В. Дончик, М. Жулинський, О. Загарук, М. Зобенко, О. Ковальчук, В. Коваль, О. Кундзіч, М. Малиновська, М. Наєнко, В. Панченко, В. Пашенко, С. Пінчук, А. Погрібний, Є. Сверстюк, І. Семенчук, М. Степаненко, М. Стрельбицький [1; 4]), то методисти, на жаль, відстають у цьому аспекті (згадуємо напрацювання С. Жили, О. Луцишин, К. Рудницької-Шрай, Г. Синьоокої, О. Слижук, Л. Фурсової).

Тема, обрана нами, не розроблялася, що становить **новизну** публікації. **Мета статті** – запропонувати ефективні й водночас цікаві для сучасної молоді форми роботи за творами Олесь Гончара та ствердити думку про затребуваність і необхідність прози письменника в студентській аудиторії.

Пропонуємо кілька форм-зразків представлення Олесь Гончара в педагогічному коледжі.

Науково-практична конференція “Олесь Гончар – совість української нації”. Тема конференції оголошується заздалегідь (за 3-4 місяці); за принципом добровільності визначаються доповідачі (виступи до 5 хв., обговорення в кінці конференції). Промовці мають добре володіти технікою **скрайбінгу**. Скрайбінг – це процес візуалізації інформації з метою зробити її цікавою для глядачів, сприяти її розумінню та запам’ятовуванню; тобто це така презентація, яка з’являється перед глядачами безпосередньо під час промови. Як правило, використовують ручний скрайбінг (наперед можна заготовити аркуші зі схемами, малюнками, опорними словами тощо). Активізуючи слух, зір і уяву глядача, простіше вводити останнього у світ письменника. Перед початком конференції доцільно показати відео (до 10 хв.), щоб присутні

відчули енергетику і мудрість слова Гончара. Необхідно подбати про інтер'єр зали, зокрема про портрет письменника, виставку його книг. Матеріали конференції бажано оформити у збірник, а розповідь про цей захід, як і про інші, нижчезазначені, а також фото- і відеозвіт розмістити на відповідних сайтах, у коледжанській газеті. Важливо відзначити учасників заходу.

Театральна вітальня. Ведучі представляють героїв творів О. Гончара; персонажі озвучують книги; глядачі й актори ставлять питання один одному. Незабутньою зробить театральну вітальню рольова гра (наприклад, Олесь Гончар і сестра письменника Олександра, його дружина Валентина, прозаїк Павло Загребельний, критик Віталій Коваль, видавець Ярема Гоян та ін.). Варто прочитати вірші І. Драча, О. Білаша та ін., присвячені Гончареві, виконати улюблені пісні ювіляра, зачитати роздуми зі щоденника.

Конкурс на кращу міні-сцену (сценарій укладають за творами Олеся Гончара; тривалість – до 4 хв., ведучі виголошують коротке вступне слово перед кожною сценою).

Конкурс буктрейлерів (зокрема відеореклама новел “Кресафт”, “Соняшники”, “На косі”, “Чорний Яр”, романів “Людина і зброя”, “Собор”).

Під час аудиторних занять, присвячених творчості О. Гончара, доцільно використати техніку **сторітеллінгу** (у нашому випадку – представлення не просто цікавих, а тематичних оригінальних історій).

Аналіз новели “Залізний острів” зробить захопливим техніка **“шести капелюхів”**; коротке знайомство з романом “Собор” надовго запам'ятається, коли студентам запропонують самим сформулювати питання (техніка **“ромашка Блума”**).

ДОДАТКИ

Зауваги до виступу “Олесь Гончар в обороні української мови” (конференція)

Епіграфом стали слова О. Гончара “Кожен мав би зрозуміти, що для України її духовність, мова, література – це останній рубіж самозахисту, остання надія відстояти себе перед агресивними силами зла” [3, 524]. В основі повідомлення – інтерв'ю з приводу відзначення першого Свята української мови (1988), слово на відкритті Установчої конференції Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка (1989), виступ у Верховній Раді під час

обговорення Мовного закону 1989 року [2], щоденникові записи письменника.

Фрагмент рольової гри (театральна вітальня)

О. Гончар: Питаєте про улюблені пісні? З народних найбільше люблю “Ой чий то кінь стоїть”, а з сучасних – “Українці мої” на слова Віктора Баранова. Так, я справді казав, що нічого нема мерзеннішого на світі, як ренегат, відступник і зрадник [3, 521]. А ви хочете виправдати цю мерзоту? Чому?

В. Коваль: А знаєте, що читав Павло Тичина в останні роки життя? “Тронку”. Ця книжка завжди лежала на його робочому столі, поет робив помітки, записи. Яким світлим, багатонадійним і радісним душа його бриніла, коли він перечитував “Тронку”.

Монолог Мирона Духновича (театральна вітальня)

По-моєму, кожна людина мусить хоч раз коли-небудь сягнути свого zenіту. Що я називаю zenітом? Вміння, коли треба, пожертвувати собою.

Монолог Кирила Заболотного (театральна вітальня)

Рій бджіл сів на світлофор, перекрив усі драйви, усі магістралі! Ні зеленого, ні червоного, аніякого вам не даю! Стійте на місці! Дух переведіть, на небо подивіться, на ясне сонечко! Про істотне подумайте, про сутне!

Питання до героїв О. Гончара (театральна вітальня)

До Ромці Орлянченка: Ви говорили про наркотик владолюбства, героїн кар’єризму. Невже людина не повинна прагнути до влади, не повинна дбати про кар’єру? Що в цьому поганого?

До Юрія Брянського: Чи кожна людина пізнає у своєму житті красу вірності? Як ви думаєте, Шура вам зрадила?

Питання героїв О. Гончара до глядачів

(театральна вітальня)

Микола Баглай: А що ви вже встигли залишити після себе в житті? Що зруйнували? Що збудували? Чим ваш дух трепетав?

Хома Романович: Чи є актуальним для сучасної молоді, яка живе в цифровому суспільстві, мій заповіт – берегти собори душ? Може, мої слова примітивні і викликають у вас, юні друзі, якщо не зневагу, то принаймі скептицизм?

Міні-сцена за романом “Тронка”

Дорошенчиха: Гарна в тебе донечка, Уралов. Але... ця крихітка скоро помре.

Уралов: (трусить Дорошенчиху) Бабо, ви... ви... та я вас... та я...

Дорошенчиха: Не кидайся, сину. Послухай. Це не “ураз”, це не “младенчеське”, Це... назви цьому нема.

Уралов: А вихід є? Є ліки? Які? Кажіть! Хай найдорожчі! Хай найдефіцитніші! З-під землі дістану!

Дорошенчиха: Це не те, Уралов, не те... не підходить дитині твій полігон. Під тихими зорями їй треба зростати, а не серед гуркоту та вибухів! Вона ж не бачила нічого, окрім твоїх ракет, твоїх бойових мішеней, їх грізного блиску. Вона ж не бачила весен, ні цвіту вишневого не знала, ні синіх рос. Тільки чула вибухи...

Уралов: Вибухи... Ні, бабусю, ні! Я не допущу, щоб моя зіронька згасла! Навіщо мені життя без Оленки? Пусте, нікчемне життя!

Дорошенчиха: Не кажи так, сину! Все у цьому світі має свій сенс, Уралов!

Уралов: Ні, не має! Нащо оте сонце у світі, коли не буде Оленки? Нащо всі дива світу, усі науки, нащо всі веселощі землі?

Дорошенчиха: Я знаю, Уралов, ти ніколи не змиришся з цією утратою. Запам'ятай: Оленка прийшла у твоє життя, щоб ширше відкрити тобі очі на світ, на саму сутність буття. Вона питає тебе, Уралов: чи так ти живеш? Чи так ми всі, люди, живемо? Щось у нас не так, коли діти наші немовлятами вмирають. Щось не так, не так... Ой не так...

Текстовий матеріал буктрейлера “Орлиний, соколинний роман”

Чи знаєш ти, мій ровеснику, що роман “Собор” був на 18 років вилучений з читання, заборонений? Подумай, чому? Символом чого виступає собор? Тебе цікавлять проблеми духовності сучасників, пошуки ними сенсу життя, проблеми історичної пам'яті і наступності поколінь, джерела національного нігілізму, споживацтва, злочинної байдужості в ставленні до національних святинь і природи? Читай “Собор”! Ти хочеш познайомитися з фізично і духовно красивими людьми? Хочеш зрозуміти їх прагнення, порадити їхньому кохання, відчутти їхню вірність? Читай “Собор”! У цьому творі – людина, Україна і світ.

1. Вінок пам'яті Олесь Гончара: Спогади. Хроніка / Упоряд. В. Д. Гончар, В. Я. П'янов. – К. : Укр.письменник, 1997. – 453 с.
2. Гончар О. Т. Чим живемо: На шляхах до українського Відродження / О. Гончар. – К. : Рад.письменник, 1991. – 382 с.
3. Гончар О. Т. Щоденники : у 3-х т. : Т. 3 (1984-1995) / Упоряд. В. Д. Гончар. – К. : Веселка, 2004. – 606 с.
4. Жулинський М. Г. Олесь Гончар: творчість як доля / М. Жулинський // Гончар О. Т. Твори : у 12 т.: Т.1. – К. : Наукова думка, 2001. – С. 5-34.

Актуализирован вопрос востребованности творчества О. Гончара в студенческой аудитории. Известный всему миру мастер слова представлен как гражданин, патриот, человек ответственный и деятельный. Предложено несколько эффективных и интересных для современной молодежи форм внеурочной работы по произведениям писателя, в частности таких, как научно-практическая конференция, театральная гостиная, конкурс на лучшую мини-сцену и конкурс буктрейлеров. В приложениях поданы образцы некоторых работ.

Ключевые слова: Олесь Гончар, современность, человек, Украина, мир, духовное возрождение.

The issue of the demand for O. Honchar's works in the student's audience is actualized. The famous world master of the word is presented as a citizen, a patriot, a responsible and active person. Several effective and interesting for modern youth forms of extra-curricular work for the writer's works are offered, in particular, a scientific and practical conference, a theater auditorium, the best mini-scene competition and a competition of book-trailers. The annexes provide samples of individual works.

Key words: Oles Honchar, modernity, a man, Ukraine, the world, spiritual revival.

УДК 821.161.2.09:373.5.016.

Пойда О.А.,
старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА ЯК ШЛЯХ ДО ОСМИСЛЕННЯ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ